

NVE

uttalelse@nve.no

kopi

Thomas Haugland

thoha@nve.no

Kirkenes, 02.11.2023

Dette brevet sendes på vegne av 4H Finnmark, Birdlife Finnmark og Naturvernforbundet Finnmark.

Uttak av vann og regulering av Jomfrudalsvatnet, Brattnesvatnet og Sørbotnelva m.fl

Saksnummer 202306349

Forum for natur og friluftsliv i Finnmark (FNF) er et samarbeidsnettverk bestående av natur- og friluftslivsorganisasjoner. Til sammen representerer vi betydelige allmenne interesser innen naturvern, landskap og friluftsliv.

To store kriser preger verden i dag – klimakrisen og naturkrisen. Den største trusselen mot artsmangfold er arealendringer. Inngrepene gjøres stykkevis og delt, og medfører at både naturmangfoldet og friluftslivet forringes. For å stanse tapet av naturmangfold, samt bremse den globale oppvarmingen, må arealforbruket stoppes. Ivaretagelse av naturen er grunnlaget for et bærekraftig samfunn. Tilsluttede organisasjoner i FNF Finnmark er alle opptatt av å ta vare på naturgrunnlaget i Finnmark, samt fremme et allment tilgjengelig friluftsliv.

Innledning

I vår tid står verden i to godt kjente kriser, klima- og naturkrisen. Etter søknaden ønsker Glacier Salmon AS å demme opp tre vassdrag, hvorav det ene vil gå fra å være urørt til «sterkt modifisert vassdrag». En slik endring av naturen kan føre til økte utslipp av klimagasser ved forstyrrelse av rik karbonnatur som myr. Naturbeslaget vil også forsterke naturkrisen og være en byrde på et presset biologisk mangfold. Når formålet er oppdrett av laks, kan vi ikke se at naturtapet vil forsvare seg.

Når det er sagt, er det positivt at søker ønsker å unngå utslipp, lakselus, ILA og andre utfordringer som følger av oppdrettsnæringen. Lukket oppdrettsanlegg på land, vil i motsetning til lukket i sjø, kreve store mengder energi til temperaturregulering, vannforsyning gjennom pumper m.m. Denne energien bør bli spart til tiltak som reduserer klimagassutslipp. Glacier Salomon AS må gjerne vurdere oppdrett i flytende, lukkede merder nært land eller infrastruktur.

Konklusjon

Vi kan ikke se at samfunnsnyttene av landbasert oppdrett, der det kreves store inngrep i urørte vassdrag, med konsekvenser for biologisk mangfold og friluftsliv kan forsvares. Dette inntrykket forsterkes av den uløste klima-, og naturkrisen verden står i. Etter KU å dømme er vi også svært skeptisk til at kunnskapsgrunnlaget som presenteres er godt nok. Viser til § 9.(føre-var-prinsippet)¹.

Forum for natur og friluftsliv Finnmark fraråder at søknad om konsesjon for vannuttak blir godkjent.

Konsesjonssøknaden og kunnskapsgrunnlaget

Sitat konsesjonssøknad side 30²:

Det er gjennomført en vurdering av aktuelle forhold basert på en enkel befaring til deler av området høsten 2022, samt foreliggende undersøkelser der andre deler av vassdraget også er vurdert. Det er generelt små andre samfunnsinteresser knyttet til disse nedbørfeltene, utenom betydelig lokalt friluftsliv ved Jomfrudalsvatnet. Naturverdiene er imidlertid store, men siden det synes være store negative virkninger, ansees det ikke å være behov for verken ny informasjon eller overvåking av anleggsfasen. Oppfølging og overvåking av selve tiltaket etter eventuell tildelt konsesjon, vil følge av gitte vilkår og omfattes av «miljø- og landskapsplan» for tiltaket.

Vi legger merke til at det har blitt gjort en enkel befaring til deler av området på høsten 2022. I tillegg til andre undersøkelser. Ut ifra dette konkluderer Glacier Salmon AS at det, utenom friluftsliv, er små andre samfunnsinteresser.

Vi legger også merke til at søker i referanselisten legger frem utdatert kunnskap om rødlisten (anno 2015). Den oppdaterte utgaven ble utgitt i 2021.

Vi viser til *Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)*³.

*Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. **Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak. (Vår utheving).***

Vi vil påpeke at kunnskapen KU baserer seg på er utdatert. I tillegg er en enkel befaring i deler av området på høsten meningsløs. Hva Glacier legger i enkel befaring vet vi ikke, men at en enkel befaring i deler av området gir et solid nok kunnskapsgrunnlag som kreves etter Naturmangfoldsloven er vi sterkt i tvil om. I tillegg har denne enkle befaringen skjedd på høsten. Valget av årstid gir heller ikke en enkel befaring noe tyngde, da trekkfugler ofte har reist, rødlistede planter o.l. kan ha visnet m.m.

¹ <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

² <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/c5aaf2eb-2725-4c29-9aa5-1622e2e5d83e/202306349/3433895>

³ <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

Vi er, basert på kunnskapen som presenteres i konsekvensutredningen, ikke trygg på at de faktiske konsekvensene ved søknaden er utredet.

Artsforekomster og rødlistes

Viser til punkt 3.9 i KU.

I Artsdatabankens Artskart er det ikke registrert rødlistearter av planter eller fugl i de aktuelle tiltaksområdene⁴.

Vi har likevel funnet disse funnene via Artsdatabanken.

I Jomfrudalen er det registrert fiskemåke (klassifisert som sårbar).

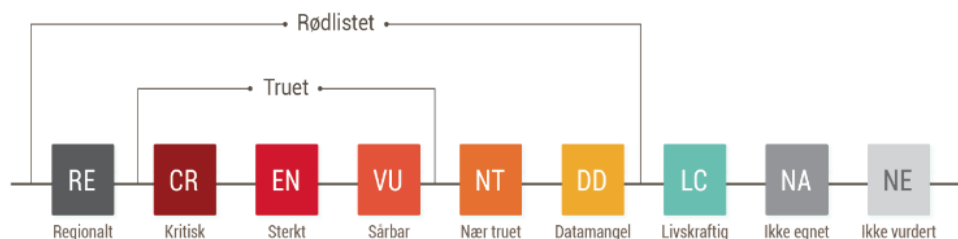
I Sørbotnelva er det registrert flere arter på rødlisten. **Nær truet:** fugl: rødstilk. **Plante:** knoppsildre, snøull, reinrose, moselyng, bekkesildre. **Sårbar:** plante: issoleie.

Under punkt 3.9 *Artsforekomster og rødlistearter* listes det opp et utvalg arter i influens-, og tiltaksområde. KU viser til kart (figur 12) og tekst viser ingen funn i vassdragene. Kilden til disse opplysningene kommer fra Artsdatabanken. Vi sammenlikner opplysninger fra KU med opplysninger fra artsdatabanken (sept. 2023). **I vår sammenlikning ser vi at 11 arter som er registrert i artsdatabanken og rødlista ikke er nevnt i KU.** Av artene som er nevnt har mindre enn halvparten riktig rødlistestatus.

Igjen viser vi til at kunnskapen og opplysningene som fremkommer i KU er mangelfulle.

Art	Kategori oppgitt i KU	Kategori oppgitt av artsdatabanken 2021		
Reinrose	Nær truet	NT	NT	Nær truet
Gråmåke	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Fiskemåke	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Ærfugl	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Grønnfink	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Kantlyng	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Snøsoleie	Nær truet	NT	VU	Sårbar
Krykkje	Sterkt truet	EN	EN	Sterkt truet
Makrellterne	Sterkt truet	EN	EN	Sterkt truet
Østersurt	Nær truet	NT	NT	Nær truet
Reinrose	Nevnt, men ikke klassifisert i KU		NT	Nær truet
Finnmarksnøkleblom	Mangler i KU		EN	Sterkt truet
Tyvjo	Mangler i KU		VU	Sårbar
Tjeld	Mangler i KU		NT	Nær truet
Laks	Mangler i KU		NT	Nær truet
Rødstilk	Mangler i KU		NT	Nær truet
Knoppsildre	Mangler i KU		NT	Nær truet
Snøull	Mangler i KU		NT	Nær truet
Moselyng	Mangler i KU		NT	Nær truet
Bekkesildre	Mangler i KU		NT	Nær truet
Issoleie	Mangler i KU		VU	Sårbar

⁴ <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/c5aaf2eb-2725-4c29-9aa5-1622e2e5d83e/202306349/3433895>

Unøyaktighet ved databasen Artsdatabanken som er verdt å registrere seg. Det er i hovedsak frivillige og lekfolk som legger inn opplysninger i Artsdatabanken. Selv om arter blir observert i området er det ingen garanti for at disse observasjonene blir lagt inn i databasen. Det er dermed litt tilfeldig hvilke opplysninger som er registrert. Utreder har ved sin enkle befaring i deler av området på høsten heller ikke registrert arter i området. Siste registrering fant sted i 2020 av norsk botanisk forening.

Vi påpeker at vassdrag ikke skal påvirkes i negativ grad

Endring og regulering av vannstand har ofte negative konsekvenser for gyteplasser og ungfisk av vill fisk, samt for vannorganismer både i kilden og nedstrøms. Hvordan vil regulering i form av vannuttak og oppdemning av vassdragene og minstevannføringen påvirke de lokale stammene av anadrom fisk som ørret? Selv med en minstevannføring, kan en reduksjon av vannføring av det omfang som er omsøkt i et mindre vassdrag, resultere med høy sannsynlighet til at store andeler av elvearealet blir utsatt for bunnfrysning. Noe som fører til direkte stor dødelighet av fiskerogn og redusert produksjon av vill laksefisk. Bunndyr blir også utsatt for bunnfrysning, i tillegg til reduksjon av produksjonsområder. Den problemstilling bør tas til etterretning med det sterkeste alvor, ettersom vannlevende insekter som vårfluer, døgnfluer, eller steinfluer utgjør den største andel av føde for både fisk og fugler knyttet til elvedal. Vi kan relatere til enkle observasjoner av elvedal med sterk påvirkning fra vannkraft der mindre fugler er tilnærmet fraværende.

Vi er også skeptiske til utslipp fra anlegget til fjorden. Utslipp av settefiskanlegg består av mye næringssalter som nitrogen. Over tid vil nitrogenutslipp føre til lavt oksygeninnhold i fjordbunnen. Slike utslipp vil påvirke fjorden i negativ grad. Vi viser til Hardangerfjorden hvor nettopp dette er tilfelle.

Utslipp fra settefiskanlegg i Hardangerfjorden. (Foto: Aleksander Nordahl)

(Skjermdump fra Dagens Næringsliv 15.09.2023)⁵

I en [artikkelserie har DN beskrevet](#) hvordan norske settefiskanlegg, små fabrikker som forsyner oppdrettsnæringen med småfisk og smolt, spyer ut avfall fra produksjonen. Anleggene er helt avhengige av ferskvann for å produsere laksefisk og ligger ofte innerst i fjorder og tett på naturperler. DNs kartlegging viser at hvert tredje anlegg ikke er blitt kontrollert av miljømyndighetene. Og når kontrollørene først har gjennomført tilsyn, finner de avvik ni av ti ganger.

Utslipp består i all hovedsak av fiskeskitt, fiskefor og slam. Det vil si organisk materiale og næringssalter.

Friluftsliv

Jomfrudalsvassdraget er det lettes tilgjengelige friluftslivsområdet for innbyggere i Nuvsvåg og omegn. En oppdemning av vassdraget vil kreve anleggsvei som også må medregnes som påvirkning på områdets verdi for friluftsliv. I dag er området et viktig og godt brukt friluftsområdet: «rundt innsjøen er det betydelige friluftsinnteresser knyttet til både jakt og fiske.⁶»

⁵ <https://www.dn.no/fiske/settefisk/settefiskanlegg/oppdrettsnaring/slar-alarm-om-hardangerfjorden-jeg-hadde-aldri-trodd-vi-skulle-finne-det-vi-ser-na/2-1-1518564?fbclid=IwAR0aCCLL61NXIXNxPIRpyNUTL33OZ2xH0QxrRmxzrhc8lag2W04u4f7Z9Y4>

⁶ <https://webfileservice.nve.no/API/PublishedFiles/Download/c5aaf2eb-2725-4c29-9aa5-1622e2e5d83e/202306349/3433895>

Konklusjon

Vi kan ikke se at samfunnsnyttene av landbasert oppdrett, der det kreves store inngrep i urørte vassdrag, med konsekvenser for biologisk mangfold og friluftsliv kan forsvares. Dette inntrykket forsterkes av den uløste klima-, og naturkrisen verden står i. Etter KU å dømme er vi også svært skeptisk til at kunnskapsgrunnlaget som presenteres er godt nok. Viser til § 9.(føre-var-prinsippet)⁸.

Forum for natur og friluftsliv Finnmark fraråder at søknad om konsesjon for vannuttak blir godkjent.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Finnmark

Per Erik Motrøen
Koordinator
FNF Finnmark

⁸ <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-100/§9>

